

Технологія проєктів на уроках української літератури в контексті розвитку комунікативних компетенцій

Використання технології проєктів на заняттях з української літератури дозволяє залучити учнів до активного навчання та розвинути їхні творчі здібності. Цей підхід допомагає поглибити розуміння літературних творів та підвищити інтерес до предмету.

З історії появи технології

Метод проєктів був запропонований і розроблений американським філософом **Джоном Дьюї** в першій половині ХХ століття. За цією технологією, навчальний процес мав будуватися на активній основі, спираючись на цілеспрямовану діяльність учнів з урахуванням їх зацікавленості в знаннях.

Наразі цей метод еволюціонував, адаптувався до сучасних потреб суспільства, які вимагають від педагога зробити процес навчання цікавим, розвивальним.

Автор однієї із сучасних концепцій проєктної освіти **Г.Л. Ільїн** пов'язує її з поняттям **проєктної культури** й **проєктного творчого мислення**. Особливістю проєктної культури є прагнення генерувати нові ідеї, утілювати їх у нові творчі продукти. На думку **О.Пометун**, проєктна технологія дає відповіді на запитання: як, яким чином (якими методами, прийомами, засобами) досягти поставленої мети, установлюючи порядок використання різноманітних моделей навчання.

Дефініції поняття "проектна технологія"

"Систематична форма організації діяльності у взаємозв'язку її теоретичних і практичних аспектів" (С. Кримський)

"Процес, який розвиває проєктувальні навички його учасників, вміння орієнтуватися в інформаційному просторі, використовувати набуті знання на практиці, формує вміння самостійно конструювати власну діяльність" (Л.Василевська)

"Самостійний вид діяльності, що передбачає наявність такого етапу, як прогнозування (спеціально організоване дослідження, спрямоване на отримання інформації про розвиток об'єкта)" (А. Цимбалару)

Актуальність використання технології проєктів

Підвищення мотивації

Проектна діяльність сприяє зростанню пізнавального інтересу учнів та підвищує їхню мотивацію до навчання літератури.

Розвиток компетентностей

Учні набувають таких важливих компетентностей, як критичне мислення, креативність, комунікація та співпраця.

Зв'язок із життям

Проектна робота дає можливість застосувати теоретичні знання на практиці та встановити зв'язок між літературою та реальним життям.

Мета і завдання застосування технології проєктів

Розвиток креативності

Застосування технології проєктів на уроках української літератури сприяє розвитку креативності учнів, їхнього творчого мислення та вміння нестандартно підходити до вирішення проблем.

Командна робота

Проектна діяльність вчить школярів ефективно співпрацювати в команді, розподіляти обов'язки та знаходити компромісні рішення.

Навички презентації

Презентація результатів проєкту розвиває в учнів упевненість, навички публічного виступу та вміння аргументовано відстоювати свою позицію.

Функції методу проєкту:

- пізнавальна** (активізація процесів пізнання: сприймання, обробка й переробка здобутої інформації);
- інформаційна** (уміння самостійно знаходити нову інформацію в різних джерелах; застосовувати теоретичні знання в практичних видах діяльності з метою отримати потрібний результат);
- ціннісно-орієнтаційна** (формування ціннісної картини світу, закріплення у свідомості базових ціннісних орієнтирів);
- мисленнєва** (розвиток різних типів мислення: аналітичного, критичного (оцінювальні судження), асоціативно-образного, креативного);
- комунікативна** (формування вмінь та стійких навичок здійснювати навчальну комунікацію, висловлювати думки й обстоювати власну позицію, володіти літературними нормами української мови);
- етична** (формування навичок коректного спілкування з учасниками проєкту; уміння працювати в команді, прислухатися до інших пропозицій, зважувати на їх доречність/недоречність);
- оціночна** (оцінювання результатів персональної та колективної діяльності).

Організаційні форми робіт, характерні для навчальних проєктів:

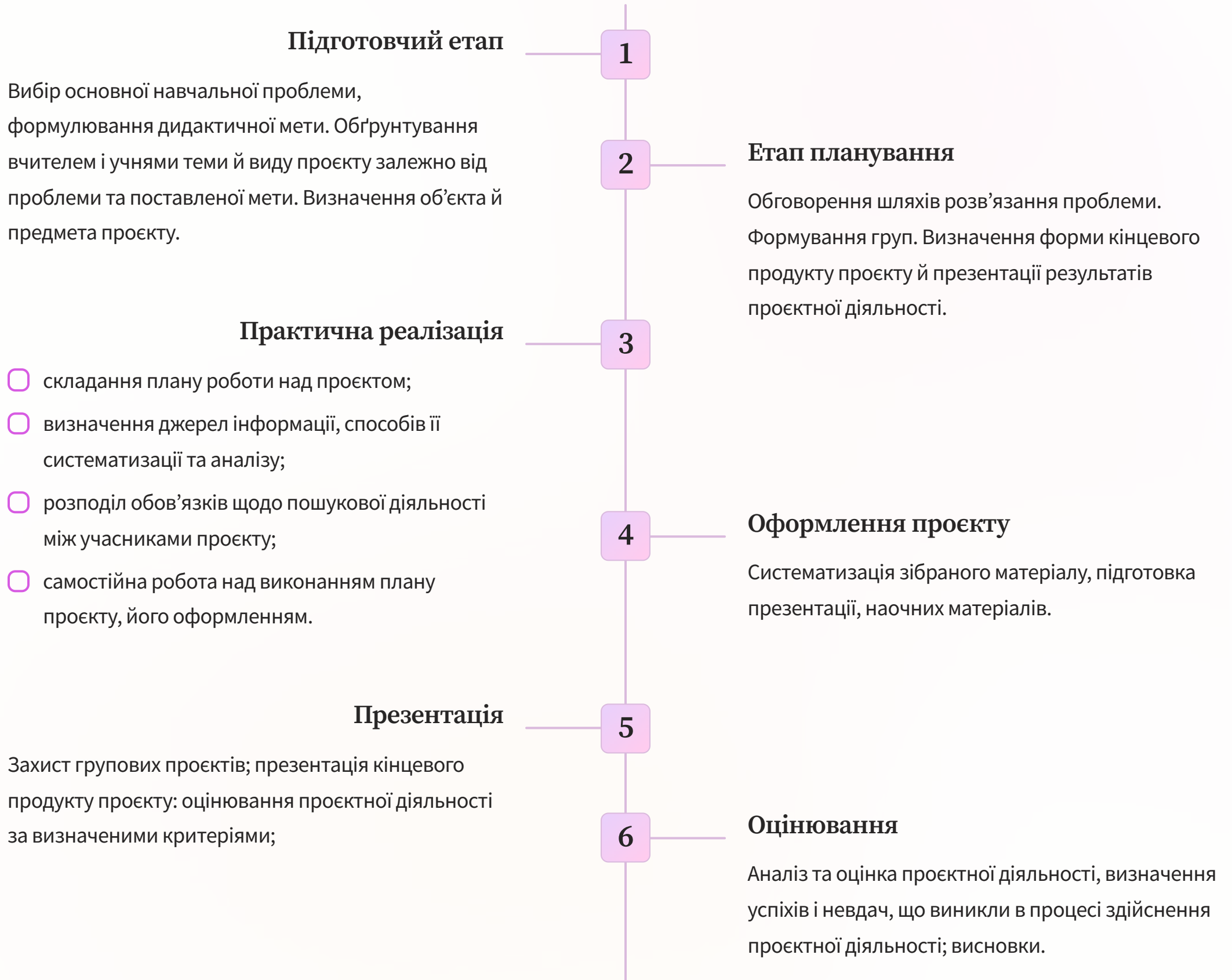
- групове обговорення, «мозкова атака», «круглий стіл»;
- самостійна робота учнів;
- консультації з керівником проєкту;
- практична робота;
- творчий звіт, «захист» проєкту.

Характерні ознаки методу проєктів:

- наявність певної значущої для учнів проблеми;
- вихідний момент – інтереси дітей;
- домінування принципу самостійності в діяльності школярів;
- використання різноманітних форм діяльності: індивідуальної, парної, групової;
- зв'язок теорії з практикою, з реальним життям;
- забезпечення максимальної пізнавальної активності учнів;
- розвиток творчих навичок, критичного мислення, умінь самостійно шукати інформацію;
- використання різних методів, засобів навчання;
- інтегрування знань, умінь із різних галузей;
- створення матеріалів, які є різними за змістом і формою, але готові до застосування на практиці;
- включає в себе елементи особистісно орієнтованого навчання, педагогіки співробітництва, діяльнісного підходу в навчанні.

Етапи роботи над проектом

Виконання проектів має різні етапи, однак на всіх етапах необхідно наголошувати, що відповідальність учнів за їхнє навчання лежить на них самих. Це дуже ефективний спосіб співпраці в рамках узгодженої теми чи питання. Він вчить окреслювати мету, планувати (структурувати) роботу, оцінювати результати. Передбачає високу активність і незалежність виконавців проекту.

1	Етапи діяльності	Учні	Педагог	Способи організації взаємодії
2	Підготовка. Визначення теми та мети проєкту	Обговорення, пошук інформації	Розповідає про задум, мотивує, допомагає в постановці завдань	Навчальний діалог
3	Планування	Визначення завдань, розробка плану дій	Коригує, пропонує ідеї, висуває пропозиції	Навчальний діалог
4	Прийняття рішень	Обрання оптимального варіанту	Спостерігає, непрямо керує діяльністю	Ситуація вільного вибору, дискусія
5	Збір інформації	Збирання інформації	Спостерігає, непрямо керує діяльністю	Ситуація вільного вибору
6	Аналіз інформації	Аналіз інформації, формулювання висновків, підготовка продукту	Спостерігає, коригує, радить	Ситуація вільного вибору, навчальний діалог
7	Презентація	Презентація, «захист» проєктів, колективний аналіз	Обговорює разом із учнями	Навчальний діалог

Структура діяльності під час роботи над проєктом (за Н.Гробою)

Формулювання теми і проблеми проєкту

Визначення теми

Першим важливим кроком є чітке формулювання теми проєкту. Вона має бути цікавою, актуальною та відповідати навчальній програмі з української літератури.

Постановка проблеми

Наступним кроком є виявлення проблеми, яку необхідно вирішити в процесі роботи над проєктом. Проблема повинна бути чітко сформульована, конкретна та спрямована на поглиблене вивчення літературного матеріалу.

Планування роботи над проєктом

1

Визначення теми

Формулювання актуальної та цікавої теми проєкту

2

Постановка мети і завдань

Чітке окреслення очікуваних результатів

3

Розподіл задач

Розподіл обов'язків між учасниками проєкту

4

Складання плану

Розробка детального плану реалізації проєкту

Планування є ключовим етапом у створенні успішного проєкту. Спочатку необхідно визначити тему, сформулювати мету і завдання. Потім важливо розподілити обов'язки між командою учасників і скласти детальний план реалізації усіх етапів проєкту.

Збір та аналіз інформації

Збір та аналіз інформації є важливим етапом роботи над проєктом, де учні досліджують різноманітні джерела для пошуку даних, систематизують їх та критично оцінюють. Це дозволяє сформулювати чітке розуміння теми проєкту та відібрати необхідні відомості для його реалізації.

Практична частина проєкту

1

Збір матеріалів

Учні збирають інформацію та джерела, необхідні для практичної реалізації проєкту - документи, фотографії, відеоматеріали тощо.

2

Планування та організація

Розподіляються ролі та обов'язки, узгоджується план дій та графік виконання практичної частини.

3

Практична реалізація

Учні безпосередньо втілюють задум проєкту, створюючи презентації, макети, художні твори тощо.

4

Тестування

Готовий продукт перевіряється на практичну доцільність, ефективність та відповідність меті проєкту.

Оформлення результатів проекту

1 Структурування та систематизація

Логічно організувати і системно представити проведену дослідницьку роботу.

3 Оформлення документації

Підготувати детальний письмовий звіт про хід і результати проектної діяльності.

2 Створення презентації

Розробити чітку і наочну презентацію, що відображає всі етапи проекту.

4 Творчий підхід

Додати оригінальність та естетичність у візуальне представлення проекту.

Презентація проєктів

Презентація проєктів є завершальним етапом проєктної діяльності. Учні мають можливість представити результати своєї роботи, продемонструвати власні творчі здобутки.

Презентація дає змогу розвинути навички публічного виступу, впевненість у собі, критичне мислення.

Під час презентації учні розкривають тему проєкту, його актуальність, мету і завдання, основні етапи роботи, отримані результати та висновки. Форми презентацій можуть бути різноманітними: доповіді, виступи, мультимедійні презентації, театралізовані вистави тощо.

Вимоги до навчального проєкту

1. Метою роботи над проєктом є розв'язання конкретної, соціально значущої проблеми – дослідницької, інформаційної, практичної.
2. Виконання роботи завжди починається з проєктування, планування самого проєкту.
3. Обов'язкова умова кожного проєкту – дослідницька робота, що полягає в пошуку інформації, яка потім обробляється та представляється учасниками проєктної групи.
4. Кінцевим результатом роботи над проєктом є продукт, створений учасниками проєктної групи в ході вирішення поставленої проблеми.
5. Завершальним етапом проєкту має стати презентація продукту.

Критерії оцінювання проєктів

Відповідність темі

Наскільки проєкт досліджує та розкриває обрану тему.

Творчість та оригінальність

Наскільки цікаво та нестандартно представлено проєкт.

Глибина аналізу

Як ретельно були опрацьовані джерела та наведені факти.

Командна робота

Ефективність взаємодії та розподілу ролей у групі.

Переваги технології проєктів

Розвиток навичок

Технологія проєктів сприяє розвитку таких важливих навичок, як критичне мислення, комунікація, співпраця та креативність.

Підвищення мотивації

Учні стають більш зацікавленими та залученими у навчальний процес, що покращує їхню успішність.

Практичне застосування

Проєктна діяльність дозволяє учням застосовувати теоретичні знання на практиці і краще їх засвоювати.

Розширення світогляду

Виконуючи проєкти, учні отримують можливість дослідити нові теми та сфери, що розширює їхній кругозір.

Труднощі у реалізації проєктів

Недостатня мотивація учнів

Залучення учнів до проєктної діяльності може бути складним, особливо коли вони звикли до традиційних форм навчання.

Часові обмеження

Проєкти вимагають значного часу для збору інформації, розробки та презентації, що може бути викликом в умовах обмеженого навчального часу.

Координація роботи в групі

Узгодження дій та відповідальності в групових проєктах може бути непростим завданням для учнів.

Оцінювання проєктів

Розробка об'єктивних критеріїв оцінювання і забезпечення справедливості в оцінюванні може бути викликом.

Роль учителя у проєктній діяльності

Наставництво

Учитель виступає в ролі наставника, спрямовуючи учнів у процесі виконання проєкту, надаючи їм необхідні знання та навички.

Координація роботи

Вчитель координує роботу учнів, допомагає їм поділитися обов'язками та ефективно співпрацювати в процесі реалізації проєкту.

Оцінювання та зворотній зв'язок

Учитель регулярно оцінює проміжні результати роботи над проєктом та надає конструктивний зворотній зв'язок, щоб допомогти учням удосконалити проєкт.

Приклади проєктів з української літератури

Найчастіше на уроках використовуються творчі проєкти, участь у яких допомагає школярам досягнути художній твір, зрозуміти літературну епоху, усвідомити особливості творчості різних письменників, висловити особисте ставлення до того чи іншого літературного явища, реалізувати свої творчі та інтелектуальні здібності. Наприклад, під час опрацювання біографічної теми учні залучаються до участі у творчому проєкті **«Віртуальний музей письменника»**. Для цього вони об'єднуються в групи: кожна група отримує завдання опрацювати певний біографічний матеріал (за всіма можливими інформаційними джерелами). Так, під час вивчення теми «Григорій Сковорода» (9 клас) учні підбирають експонати до таких «музейних залів»: «Дитячі роки. Здобуття освіти», «Географія мандрів Г. Сковороди», «Правила життя філософа Сковороди», «Літературна спадщина Г. Сковороди», «Останні роки життя мислителя і письменника», «Мандрівний філософ та його твори в різних видах мистецтва». Кожна група презентує свою роботу, проводячи «екскурсію» відповідним залом віртуального музею Григорія Сковороди.

Під час опрацювання художнього твору учні можуть бути залучені до участі у творчих особистісно орієнтованих проєктах: **«Моє слово на захист героя»** (публічний виступ на захист Чіпки за романом Панаса Мирного «Хіба ревуть воли, як ясла повні?»), **«Мої поради герою»** (лист-порада Севові про нові теми в кіно за романом Ю. Яновського «Майстер корабля»), **«Дискутую з героєм»** (перелік учинків або життєвих позицій героя, з якими юний читач не згоден – образ «Я» з новели М. Хвильового «Я(Романтика)»), **«Переписана» сторінка художнього твору** (фрагмент твору, «переписаний» відповідно до учнівського бачення розвитку подій – кульмінація та розв'язка повісті Г. Квітки-Основ'яненка «Маруся»).

Ще трохи ідей від А.Лаврової

- Створення словничка діалектизмів на основі повісті «Тіні забутих предків». Кінцевий продукт: словничок.
- Створення реклами відпочинку на Кононівських полях (за мотивами новели М. Коцюбинського «Intermezzo»). Кінцевий продукт: презентація/ картинки/ відео.
- Феномен «Розстріляне відродження». Учні шукають інформацію і обирають самостійно, у якому вигляді презентуватимуть свої знання. Кінцевий продукт: презентація/ вибірка літературних творів/ вірш.
- Словник авторських неологізмів П. Тичини (збірка «Сонячні кларнети»). Кінцевий продукт: словник.
- Особистість В. Стуса. Учні готують інформацію про життя поета, переглядають фільм «Заборонений» і презентують своє бачення творчої особистості В. Стуса. Кінцевий продукт: презентація/книга ілюстрацій.
- Карта втечі Григорія Многогрішного (за романом «Тигролови» І. Багряного). Учні готують карту, де підписують місця, де відбувалися основні події твору, позначають на карті маршрут Григорія Многогрішного та майора НКВС Медвина. Кінцевий продукт: карта.
- Музичне оздоблення української поезії. Учні готують вибірку пісень українських виконавців із текстами поетів. Кінцевий продукт: відео / презентація.
- Творче тлумачення поезії. Учні можуть підбирати музику, яка найкраще відповідає конкретним віршам, малювати образи, які виникають під час читання поезій, покласти якийсь вірш на музику, створити власну поезію. Кінцевий продукт: презентація / малюнки / пісня / авторська поезія.
- Книга ілюстрацій до твору. Учні займаються пошуком усіх ілюстрацій, знаходять відповідні сцени у творі, добирають цитати, називають ілюстраторів. Кінцевий продукт: книга ілюстрацій.
- Створення коміксів до прочитаних творів. Комікс – графічно-оповідний жанр, у якому поєднано малярство (карикатуру, послідовність малюнків) і літературу (короткі тексти у вигляді «мовної бульки» чи «хмарки»); серія зображень із короткими текстами, що становлять історію. Кінцевий продукт: книжка з такими малюнками.
- Створення мемів до прочитаних творів. Меми – зображення гумористичного характеру, які імітують готові продукти культури. Кінцевий продукт: книжка з картинками/презентація.
- Створення реклами. Учні підбирають продукти, які можна прорекламувати за допомогою сюжетів літературних творів. Кінцевий продукт: відео / презентація / малюнок.
- Екранізації програмних творів з української літератури. Кінцевий продукт: презентація / уривки з кінофільмів.

